

Sygn. akt III AUa 1591/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Lucyna Ramlo (spr.)
Sędziowie:	SSA Jerzy Andrzejewski SSA Barbara Mazur
Protokolant:	sekr.sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 27 stycznia 2017 r. w Gdańsku

sprawy E. T.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 lipca 2016 r., sygn. akt VIII U 422/15

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I i oddala odwołanie;

2. zasądza od ubezpieczonej E. T. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń

Społecznych Oddział w G. kwotę 360,00 (trzysta sześćdziesiąt 00/100)

złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu

apelacyjnym.

SSA Barbara Mazur SSA Lucyna Ramlo SSA Jerzy Andrzejewski

Sygn. akt III AUa 1591/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 4 marca 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ubezpieczonej E. T. prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu J. T. (1) uzasadniając, że nie miał on ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, nie spełniał warunków do przyznania mu tych świadczeń, nie pobierał zasiłku lub świadczenia

przedemerytalnego, jak również nie pobierał nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Wskazał, że J. T. (1) nie udokumentował 5 letniego stażu pracy w ostatnim dziesięcioleciu przed śmiercią, śmierć nastąpiła po upływie 19 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia oraz nie legitymował się 30 letnim okresem składkowym, a jedynie okresem 24 lat, 6 miesięcy i 6 dni.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczona E. T. wniosła o jej zmianę i przyznanie jej prawa do dochodzonego przez nią świadczenia. W uzasadnieniu wskazała, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie uwzględnił okresu od 8 listopada 1969 roku do dnia 29 marca 1976 roku, w którym J. T. (1) pracował jako domownik w gospodarstwie rolnym swoich rodziców.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania i podtrzymał stanowisko przedstawione w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Gdańsku VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 20 lipca 2016 r. w punkcie I zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał E. T. prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu J. T. (1) od dnia 8 stycznia 2015 r., a w punkcie II stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Jako podstawę rozstrzygnięcia Sądu I instancji wskazał następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

E. T., urodzona (...), w dniu 2 lutego 2015 roku złożyła wniosek o rentę rodzinną po zmarłym w dniu (...) roku mężu J. T. (1). Decyzją z 4 marca 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił jej prawa do dochodzonego świadczenia (okoliczności bezsporne).

J. T. (1) na dzień (...) roku miał udokumentowane 24 lata, 6 miesięcy i 6 dni okresów składkowych (okoliczności bezsporne).

Poza okresami uwzględnionymi przez organ rentowy w niniejszym postępowaniu J. T. (1) w okresie od (...) roku (od chwili ukończenia 16 roku życia) do dnia 29 marca 1976 roku zamieszkiwał jako domownik razem z rodzicami, którzy prowadzili gospodarstwo rolne. Gospodarstwo to miało w tym okresie powierzchnię 11,86 ha, a od 30 listopada 1973 roku 16,02 ha. Gospodarstwo położone było w obrębie K., gmina P.. J. T. (1) wykonywał wszelkie prace na gospodarstwie, związane z uprawą roli jak i przy zwierzętach - codziennie, przez co najmniej połowę dobowego wymiaru pracy. W gospodarstwie uprawiane były zboża oraz ziemniaki, prowadzono hodowlę zwierząt. Gospodarstwo było zmechanizowane; w związku z tym, że jedynie J. T. (2) posiadał uprawnienia do kierowania pojazdami to na nim spoczywał obowiązek obsługi maszyn. Ponadto jego praca polegała na karmieniu zwierząt gospodarskich oraz wykonywaniu wszelkich prac polowych. J. T. (1) mieszkał na gospodarstwie również po ślubie w roku 1975, wraz z nim na gospodarstwie zamieszkała żona. W tym czasie nie uczył się, ani nie pracował zawodowo w żadnym innym miejscu. Z końcem marca 1976 r. J. T. (1) wyprowadził się wraz z żoną z gospodarstwa

J. T. (1) zmarł w dniu (...) w wyniku choroby nowotworowej. Całkowita niezdolność do pracy wystąpiła z tego powodu od 24 listopada 2014 r. z dniem przyjęcia go do szpitala, w związku ze stwierdzonym schorzeniem. Częściowo niezdolny do pracy stał się z dniem 1 września 2014 r., z chwilą, kiedy zaczął odczuwać osłabienie, znużenie i zaczął chudnąć. Częściowo niezdolny do pracy z powodu zmian zwyrodnieniowych odcinka lędźwiowo - krzyżowego kręgosłupa stał się od 20 sierpnia 2013 r.

W okresie 10 lat poprzedzających częściową niezdolność do pracy J. T. (1) nie posiadał 5 letniego okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu (okoliczności bezsporne).

Sąd Okręgowy wskazał, że stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty zawarte w aktach sprawy, w tym w aktach ubezpieczeniowych, których wiarygodność nie była kwestionowana w trakcie postępowania przez żadną ze stron. Okresy powstania niezdolności do pracy sąd ustalił na podstawie opinii biegłych, również nie zakwestionowanych w niniejszym postępowaniu. Bezspornym było też, że w okresie 10 lat poprzedzających powstanie niezdolności do pracy zmarły nie posiadał pięcioletniego okresu stażu pracy.

Spornym był również fakt wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym przez zmarłego. W ocenie Sądu przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że rodzice zmarłego prowadzili gospodarstwo rolne, w którym J. T. (1) pracował stale i w czasie przekraczającym średnio 4 godziny dziennie. W tym zakresie Sąd dał wiarę zeznaniom świadków J. K., B. K. i K. G. oraz dowodowi z przesłuchania wnioskodawczyni w charakterze strony; zeznania te były zgodne, spójne oraz wzajemnie się uzupełniały, ponadto znalazły odzwierciedlenie w pozostałym zebranym w sprawie materiale dowodowym.

W tak ustalonym stanie faktycznym, w ocenie Sądu I instancji, odwołanie należało uwzględnić.

W myśl art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016 roku, poz. 887 ze zm.) renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy (ust. 2).

W art. 67 ust. 1 pkt 3 cytowanej ustawy wskazano, że do renty rodzinnej uprawniony jest m.in. małżonek spełniający warunki określone w art. 68 – 71 ustawy. Zgodnie z treścią art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2013.1440 j.t.) renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia łącznie następujące warunki: 1. jest niezdolny do pracy, 2. ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy, 3. niezdolność do pracy powstała w okresie ubezpieczenia albo nie później niż w okresie 18 miesięcy od jego ustania. Zgodnie zaś z treścią art. 58 ust. 1 pkt 5 cytowanej ustawy, warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat. Okres ten powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy (ust.2). Natomiast przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (ust. 4).

Jak ustalono, na podstawie opinii biegłych J. T. (1) stał się całkowicie niezdolny do pracy z dniem 24 listopada 2014 r. Jak ustalono, zmarły nie posiadał 5 letniego okresu pracy w ostatnich 10 latach przed powstaniem niezdolności do pracy. Ustalić zatem należało, czy spełniony był warunek posiadania 30 letniego okresu składkowego. W postępowaniu przed organem rentowym wykazano, że okres ten wynosił 24 lata, 6 miesięcy i 6 dni.

W ocenie Sądu Okręgowego postępowanie wykazało, że zmarły posiadał ponad 30-letni okres składkowy. Do okresu 24 lat 6 miesięcy i 6 dni doliczyć należy okres pracy zmarłego w gospodarstwie rolnym rodziców, w okresie po ukończeniu 16 roku życia, tj. od (...) roku do dnia 29 marca 1976 roku – na podstawie przepisu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Powołany przepis nie wyznacza co prawda warunków, od których wystąpienia uzależnione jest uznanie okresu pracy w gospodarstwie rolnym jako okresu składkowego (uzupełniającego), to w licznych orzecznictwie – zarówno Sądu Najwyższego jak też sądów powszechnych – ukształtował się pogląd, iż o uwzględnieniu, przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tekst jedn.: przed dniem 1 stycznia 1983 r.), przesądza wystąpienie dwóch okoliczności, a mianowicie: wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie i stanowiły istotny wkład w prowadzenie gospodarstwa, w którym osoba zainteresowana co najmniej miała możliwość codziennego wykonywania w nim prac związanych z prowadzoną działalnością rolniczą, a ściślej była w tym czasie gotowa do świadczenia w nim pracy.

Jak wskazano, przeprowadzone przez Sąd postępowanie dowodowe wykazało, że w okresie od 20 czerwca 1973 roku do 22 kwietnia 1975 roku oraz od 31 sierpnia 1976 roku do dnia 2 września 1979 roku ubezpieczony stale pracował w

gospodarstwie rolnym swoich rodziców, a pracę tę wykonywał w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy. W tym czasie stale wykonywał niemalże wszystkie prace w ich gospodarstwie rolnym zarówno te polowe jak i przy zwierzętach. W okresie tym też stale zamieszkiwał z rodzicami w ich gospodarstwie rolnym oraz nie pracował nigdzie indziej w związku z czym miał możliwość codziennego wykonywania prac w tymże gospodarstwie w wymiarze nie niższym niż połowa wymiaru czasu pracy.

Tym samym Sąd doszedł do przekonania, że we wskazanym okresie ubezpieczony stale pracował w gospodarstwie rolnym swoich rodziców w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy; uwzględnienie powyższego okresu wskazuje, iż zmarły J. T. (1) legitymował się wymaganym 30 – sto letnim okresem składkowym.

W konkluzji z przytoczonych wyżej względów Sąd Okręgowy, na mocy art. 477¹⁴ §2 k.p.c. w zw. z cytowanymi wyżej przepisami, oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku zaskarżył apelacją organ rentowy.

Pozwany wskazał, że zaskarża wyrok w punkcie I, zarzucając naruszenie przepisu:

-art.65, art. 66 w związku z art. 57 i art. 58 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016r., poz. 887)

-art.10 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016r., poz.887)

- a także naruszenie przepisu postępowania - art. 233 §1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy skutkujący niewłaściwą oceną stanu faktycznego

Wskazując na powyższe pozwany wnosił o uwzględnienie apelacji i :

- zmianę zaskarżonego wyroku w pkt I i oddalenie odwołania, ewentualnie o :
- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji,
- o zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazywał, że Sąd I instancji zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i przyznał Wnioskodawczyni E. T. prawo do renty rodzinnej po zmarłym małżonku J. T. (1) od dnia (...). (tj. od dnia zgonu małżonka).

Stwierdził też, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Decyzją z dnia 04.03.2015r (k. 41 akt) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił prawa do renty rodzinnej dla E. T. po zmarłym w dniu (...) małżonku J. T. (1) ze względu na fakt, iż zmarły :

- nie posiadał ustalonego prawa do renty , emerytury , zasiłku przedemerytalnego i innych świadczeń wynikających z art. 66 ustawy o emeryturach i rentach z FUS,
- nie posiadał w dziesięcioleciu przed dniem zgonu (tj. w okresie od (...) do (...)) - 5 lat okresów ubezpieczeniowych a jedynie : 2 lata 10 miesięcy i 24 dni
- całkowita niezdolność do pracy ujawniona w dniu zgonu tj. (...). - nie powstała w trakcie trwania okresów ubezpieczeniowych, ani w ciągu 18 miesięcy od ich ustania, ostatnie ubezpieczenie zmarłego ustało z dniem 25.01.2010 r.

- nie udokumentował 30 letniego okresu składkowego a jedynie 24 lata 6 miesięcy i 6 dni okresów składkowych na przestrzeni całego życia.(decyzja -k. 41, raport -k. 40 akt).

Odwołująca domagała się w odwołaniu przyznania renty rodzinnej i zaliczenia do stażu pracy zmarłego okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 08.11.1969 r. do 29.03.1976 r.

Sąd pierwszej instancji przeprowadził postępowanie na okoliczność ustalenia u zmarłego J. T. (1) wcześniejszej daty powstania niezdolności do pracy. Biegły sądowy onkolog ustalił, iż całkowita niezdolność do pracy wystąpiła od 24.11.2014r., a częściowa od 09/2014 r. (k. 52-53 akt rentowych) .

Biegły sądowy neurolog ustalił datę powstania częściowej niezdolności na 20.08.2013 r., natomiast całkowitej na 24.11.2014 r. (k. 55 akt).

Główny lekarz orzecznik ZUS po zapoznaniu się z w/w opiniami nie wniósł uwag do opinii biegłych.(k.58 akt rentowych).

Pozwany wywodził, iż ustalenie wcześniejszej daty powstania niezdolności do pracy u zmarłego przez biegłych sądowych pozostało bez wpływu na prawo do renty, gdyż nadal na daty ustalonej niezdolności do pracy (częściowej i całkowitej) przez biegłych - brak 5 lat w dziesięcioleciu oraz niezdolność do pracy nie powstała w trakcie okresów ubezpieczeniowych ani w ciągu 18 miesięcy od ich ustania (raport-k. 61 -63 akt i k. 64-66 akt i k. 67 akt).

Sąd I instancji przeprowadził również postępowanie na okoliczność zaliczenia do stażu pracy zmarłego okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 08.11.1969 r. do 29.03.1976 r.

Sąd przesłuchał w ramach pomocy prawnej 3 świadków ustalając, iż zmarły pracował stale w gospodarstwie rolnym rodziców w wymiarze przekraczającym 4 godzinny dziennie -po ukończeniu 16 roku życia w okresie od 8.11.1969 r. do 29.03.1976 r.

Sąd zaliczył zmarłemu do stażu pracy okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia w okresie od 8.11.1969 r. do 29.03.1976 r. jako okres składkowy na podstawie art. 10 ust 1 pkt 3 ustawy emerytalnej i stwierdził , iż zmarły posiadał 30 letni okres składkowy.

Sąd uznał, iż został spełniony wymóg posiadania 30 lat składkowych i są spełnione przesłanki uzasadniające prawo do renty.

Pozwany organ rentowy nie może zgodzić się ze stanowiskiem Sądu I instancji, wyrażonym w zaskarżonym wyroku.

W ocenie pozwanego zmarły nie spełnił warunków wymaganych do uzyskania prawa do renty. Pozwany nie podziela też stanowiska Sądu, iż w przedmiotowej sprawie został spełniony wymóg posiadania 30 lat okresów składkowych przez zmarłego , co uzasadniałoby przyznanie prawa do renty rodzinnej wnioskodawczyni po J. T. (1).

Przepis art. 65 ust 1 i ust 2 ustawy z dnia 17.10.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przewiduje, iż „renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełnia warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń .Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

W ocenie pozwanego w przedmiotowej sprawie brak prawa do renty rodzinnej po zmarłym małżonku.

Wyrok Sądu został wydany z naruszeniem przepisów art. 57, art. 58 , art. 10ust 1 i ust 2 w związku z art. 65 i 66 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Ustalenie wcześniejszej daty powstania niezdolności do pracy u zmarłego przez biegłych sądowych pozostało bez wpływu na prawo do renty, gdyż nadal na daty ustalonej niezdolności do pracy (częściowej i całkowitej) przez

biegłych - brak 5 lat ubezpieczeniowych w dziesięcioleciu oraz niezdolność do pracy nie powstała w trakcie okresów ubezpieczeniowych ani w ciągu 18 miesięcy od ich ustania (raport-k. 61 -63 akt i k. 64-66 akt i k. 67 akt), brak zatem spełnienia przesłanek wynikających z art. 57 i art 58 oraz art. 65 ustawy emerytalnej.

W ocenie pozwanego art. 10 ust. 1 pkt 3, na który powołał się Sąd uzasadniając zaliczenie zmarłemu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia do okresów składkowych (tj. okresu od 8.11.1969 r. do 29.03.1976 r.) - nie znajduje zastosowania przy ubieganiu się o prawo do renty rodzinnej.

Z treści art. 10 ust 1 ustawy emerytalnej wynika , iż okresy pracy w gospodarstwie rolnym po 16 roku życia (wymienione w pkt 3 artykułu 10) zalicza się traktując jak okresy składkowe w zakresie niezbędnym do uzupełnienia ale przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości. Przedmiotem postępowania sądowego było prawo do renty rodzinnej, a nie do emerytury.

Art. 10 ust 2 ustawy o emeryturach i rentach dopuszcza możliwość uwzględnienia przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy okresów „ale wymienionych w art. 10 ust. 1 pkt 1(a nie wymienionych w pkt 3 ust 1 art. 10- tj. pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia) - okresów ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki przewidziane w odrębnych przepisach . Przy czym nie są to okresy traktowane przez przepis jako składkowe tylko okresy uzupełniające.

Okresy zaliczone przez sąd tj. pracy zmarłego w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia nie są okresami ubezpieczenia społecznego rolników za które opłacono składki i nie mogą być doliczone do stażu pracy zmarłego jako składkowe przy ubieganiu się o prawo do renty rodzinnej przez małżonkę.

Nawet, gdyby zaliczyć do stażu zmarłego, ale jako okres uzupełniający (czego pozwany nie podziela, gdyż nie jest to okres ubezpieczenia społecznego rolnika , za który opłacono składki) a nie składkowy- okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po 16 roku życia, to pozostaje to bez wpływu na prawo do renty rodzinnej, gdyż nadal brak będzie u zmarłego 30 lat samych okresów składkowych (tylko nadal będzie 24 lata 6 miesięcy i 6 dni okresów składkowych, 2 lata i 11 miesięcy oraz 11 dni okresów nieskładkowych, a pozostałe okresy byłyby okresami uzupełniającymi). Zatem nie zostaną spełnione przesłanki wynikające z art. 57 i 58 w związku z art. 65 i 66 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uzasadniające przyznanie prawa do renty rodzinnej dla wdowy, które mówią wprost o konieczności istnienia 30 lat okresów składkowych (w przypadku braku 5 lat ubezpieczeniowych w dziesięcioleciu przed dniem powstania niezdolności do pracy).

Zgodnie z art. 57 ustawy emerytalnej -renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

jest niezdolny do pracy;

ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;

niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4,6,7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11-12,13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-3, 5 lit. a, pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Stosownie do treści 1. Warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:

1 rok - jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat;

2 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat;

3 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat;

4 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat;

5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy, do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej.

Jeżeli ubezpieczony nie os **Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:**

Apelacja jest zasadna albowiem podniesione w niej zarzuty okazały się usprawiedliwione.

Sąd Okręgowy w sposób niewadliwy i niesporny ustalił stan faktyczny sprawy, który Sąd Apelacyjny w całości podzielił i przyjął za własny. Jednak z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego Sąd I instancji wyprowadził wadliwe wnioski prawne.

Przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie było prawo wnioskodawczyni E. T. do renty rodzinnej po mężu J. T. (1) zmarłym w dniu (...) r. Ogólne warunki konieczne dla nabycia prawa do renty rodzinnej określone zostały w cytowanym przez Sąd pierwszej instancji art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r., poz. 887). Przepis ten stanowi, że renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy (ust. 2). Artykuł 66 ustawy stanowi, że renta rodzinna przysługuje także uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci pobierała zasiłek przedemerytalny, świadczenie przedemerytalne lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. W takim przypadku przyjmuje się, że osoba zmarła spełniała warunki do uzyskania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Dodatkowe wymogi, które muszą być spełnione przez małżonka osoby zmarłej ustanawia przepis art. 70 wymienionej ustawy. Okolicznością bezsporną było, iż zmarły J. T. (1) nie miał ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, z uwagi na wiek nie spełniał też warunków do przyznania prawa do emerytury, ponadto nie pobierał świadczeń wymienionych w art. 66 ustawy. Sporne pozostawało natomiast czy spełniał warunki do przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Wobec bezspornego ustalenia daty powstania częściowej niezdolności do pracy, której ostatecznie żadna ze stron nie kwestionowała, prawidłowo ocenił Sąd Okręgowy, iż zmarły J. T. (1) nie spełnił warunku posiadania 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych ani na dzień 30 września 2014 r. ani też na dzień 20 sierpnia 2013 r. Słusznie też Sąd Okręgowy uznał opinie biegłych za wiarygodne, jako logicznie uzasadnione i mające oparcie w materiale dowodowym.

Nie można natomiast, zdaniem Sądu odwoławczego przyjąć, że J. T. (1) spełniał warunki do przyznania mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie art. 58 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Trafnie bowiem apelujący organ rentowy zauważa, że sam fakt wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 8 stycznia 1969 r. do 29 marca 1976 r. nie był wystarczający do uznania tego okresu jako składkowego do nabycia uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy. Sąd Okręgowy winien uwzględnić zasady określone w art. 10 wymienionej wyżej ustawy. Z treści ust. 2 tego przepisu wynika bowiem, że przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, uwzględnia się tylko okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do

uzupełnienia tego okresu. W stanie faktycznym sprawy, nie ulega jakiegokolwiek wątpliwości, że za okres pracy J. T. (1) w gospodarstwie rolnym rodziców nie zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne rolników, albowiem nie istniał obowiązek opłacania składek

Uwadze Sądu Okręgowego uszło zatem, iż zastosowany przez ten Sąd przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy, normuje wyłącznie sytuację ustalania prawa do emerytury i obliczania jej wysokości. Innymi słowy, przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, uwzględnia się - traktując je jak okresy składkowe - jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 ustawy, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu - wyłącznie przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości. Jeśli natomiast chodzi o ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy to zgodnie z dyspozycją art. 10 ust. 2 ustawy, uzupełnienie stażu wymaganego do nabycia tego prawa jest możliwe jedynie okresami wymienionym w art. 10 ust. 1 pkt 1.

Powyższe stanowisko, wynikające zresztą jednoznacznie z wykładni gramatycznej ww. przepisów, potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 stycznia 2014 r. (II UK 222/13, LEX nr 1424851), wskazując, że w zależności od rodzaju świadczenia, do którego prawo podlega ustaleniu (emerytura bądź renta z tytułu niezdolności do pracy), przepis art. 10 ustawy różnicuje w ust. 1 i 2 możliwość uzupełniania okresów składkowych i nieskładkowych wymienionymi w nim okresami pracy rolniczej. W przypadku emerytury zarówno przy ustalaniu prawa do tego świadczenia, jak i przy obliczaniu jego wysokości (ust. 1) uwzględnia się okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki (pkt 1), przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia (pkt 2) oraz przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia (pkt 3). Natomiast odnośnie do renty z tytułu niezdolności do pracy (ust. 2) uwzględnieniu (i to wyłącznie przy ustalaniu uprawnień) podlegają tylko okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki, jeżeli ustalone okresy składkowe i nieskładkowe są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Skoro art. 10 ust. 2 u.e.r.f.u.s. wyraźnie wymienia jedynie okresy, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1 (okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki), to powyższe oznacza, że przy ustalaniu prawa do renty nie uwzględnia się przypadających po ukończeniu 16. roku życia okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz pracy w gospodarstwie rolnym, poprzedzających podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników na mocy ustaw: z 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin oraz z 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin.

Podkreślić przy tym należy, iż obowiązek ubezpieczenia społecznego rolników objął domowników rolnika dopiero od 1 stycznia 1983 r. z mocy ustawy z 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (tekst jedn.: Dz. U. z 1989 r. poz. 133 z późn. zm. - art. 1 ust. 2).

Okres pracy J. T. (1) w gospodarstwie rolnym rodziców od 8 stycznia 1969 r. do 29 marca 1976 r. nie mógł zatem podlegać wliczeniu do jego stażu ubezpieczeniowego ustalanego na potrzeby prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wnioskodawczyni nie zdołała w konsekwencji wykazać, że J. T. (1) legitymowała się w dacie śmierci stażem wymaganym w art. 58 ust. 4 ustawy. Poza sporem pozostawało natomiast, iż nie osiągnął też stażu wymaganego przepisem art. 58 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy.

Stosownie do treści art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak już wskazano, renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Brak uprawnień zmarłego do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy pociąga za sobą również brak uprawnień członków rodziny do renty rodzinnej po ubezpieczonym. Dochodzone świadczenie nie jest bowiem świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet najbardziej uzasadnione, ale świadczeniem pochodnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 listopada 2006 r., II SA/Wa 270/06, LEX nr 306965 i z dnia 15 czerwca 2005 r., II SA/Wa 647/05).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie, jak w pkt 1 sentencji.

W punkcie 2 sentencji, Sąd Apelacyjny zasądził od E. T. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. kwotę 360zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, działając na podstawie art. 98 § 1 i 3 w. zw. z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804). Wysokość kosztów zastępstwa procesowego Sąd II instancji ustalił w wysokości minimalnej, mając na uwadze niezbędny nakład pracy pełnomocnika oraz czynności podjęte przez niego w sprawie, a także charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia - art. 109 § 2 k.p.c. in fine.

SSA Barbara Mazur SSA Lucyna Ramlo SSA Jerzy Andrzejewski